

УДК 330.35

М. О. Дергалюк,

к. е. н., асистент кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України, "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.7.60

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ТЕХНІКОЮ

M. Dergalyuk,

PhD in Economics, Assistant Professor of Economics and Entrepreneurship Department,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv

MANAGEMENT OF ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL TRADE ENTERPRISES

У статті розглядаються особливості управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою. Проведене дослідження економічного потенціалу дає можливість стверджувати, що його необхідно розглядати як систему із складовими елементами (виробничої, кадрової, фінансової, інноваційної, маркетингової), якій притаманні закономірності, властивості функціонування системи, а саме: динамічність, еластичність, інертність, стабільність та синергійність. Як і будь-якій іншій системі економічного потенціалу підприємства притаманні горизонтальні та вертикальні взаємозв'язки та відносини, що виникають між її складовими елементами в системі та за її межами. Під управлінням економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, на наш погляд, необхідно вбачати розроблення на основі системного підходу обґрунтованої концепції формування, використання та нарощення економічного потенціалу підприємства відповідно до поставленої мети та цілей функціонування підприємства із урахуванням впливу екзогенних та ендогенних факторів. Для підприємств, що здійснюють торгівельну діяльність сільськогосподарської техніки для управління економічним потенціалом підприємства необхідно враховувати такі особливості, як: прогнозування можливого попиту споживачів у сільськогосподарській техніці із урахуванням технологічних процесів; урахування природно-кліматичних умов конкретного регіону із аналізом посівних культур цієї території та їх сівообігом; розширення послуг підприємства за рахунок запропонуванню споживачу різноманітних технологічних послуг, що супроводжують продаж сільськогосподарської техніки; розрахунки можливої кількості запитів із урахуванням зносу техніки споживачів та їх купівельної спроможності; зміни у якості обслуговування споживачів за рахунок підвищення кваліфікації персоналу та використання інформаційних ресурсів тощо. Обґрунтовано, що для ефективного управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, важливою умовою є не тільки урахування специфіки складових елементів економічного потенціалу, а також і його специфічних властивостей з урахуванням поставлених цілей та завдань підприємства з урахуванням постійних змін під впливом ендогенних та екзогенних факторів.

The article deals with the peculiarities of management of the economic potential of the enterprise of agricultural machinery trade. The conducted research of the economic potential of the enterprise makes it possible to assert that it should be considered as a system with the constituent elements (production, personnel, financial, innovation, marketing), which is characterized by regularities, properties of the functioning of the system, namely: dynamism, elasticity, inertia, stability and synergy. As with any system, the economic potential of an enterprise is characterized by horizontal and vertical relationships and relationships that arise between its constituent elements in the system and beyond. In managing the economic potential of agricultural machinery enterprises, in our opinion, it is necessary to consider developing, on the basis of a systematic approach, a substantiated concept of the formation, use and increase of the economic potential of the enterprise in accordance with the purpose and purpose of the company's operation, taking into account the influence of exogenous and endogenous factors. For enterprises engaged in the trading of agricultural machinery to manage the economic potential of an enterprise, it is necessary to take into account such features as: forecasting of possible demand of consumers in agricultural machinery taking into account technological processes; taking into account the natural and

climatic conditions of a particular region with the analysis of sowing crops of the area and their circulation; expansion of the company's services by offering a variety of technological services to the consumer, accompanying the sale of agricultural machinery; calculations of the possible number of requests taking into account the wear of consumer technology and their purchasing power; changes in the quality of customer service at the expense of personnel development and use of information resources, etc. It is substantiated that in order to effectively manage the economic potential of enterprises trading in agricultural machinery, an important condition is not only taking into account the specifics of the constituent elements of economic potential, as well as its specific properties, taking into account the goals and objectives of the enterprise, taking into account the constant changes under the influence of endogenous and exogenous factors.

Ключові слова: економічний потенціал, підприємства торгівлі сільськогосподарської техніки, управління економічним потенціалом, потенціал, система, складові елементи системи, закономірності розвитку економічного потенціалу.

Key words: economic potential, enterprises of agricultural machinery trade, management of economic potential, potential, system, components of the system, regularities of development of economic potential.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сукупність тенденцій розвитку світового господарства в умовах поглиблення глобалізаційних процесів та збільшення ризикованості господарської діяльності економічних суб'єктів доводять безперечно актуальність дослідження питань, пов'язаних із управлінням економічним потенціалом підприємств.

Не дивлячись на активний науковий пошук щодо удосконалення управління економічним потенціалом, необхідно відзначити, що недостатньо враховуються специфічні особливості діяльності підприємств, що визиває певний дисбаланс, за якого внутрішня спроможність підприємств щодо реалізації свого економічного потенціалу не може повністю реалізуватися. Це може призвести до погіршення результатів діяльності підприємств і/або не досягнення певних можливих показників діяльності, у тому числі на підприємствах торгівлі сільськогосподарською технікою.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання, пов'язані із удосконаленням управління економічним потенціалом підприємств часто висвітлюються у наукових працях, до яких можна віднести нароби таких вітчизняних науковців: І.А. Ажаман, О.В. Ареф'євої, О.Ф. Балацького, Б.Є. Бачевського, В.Г. Бкова, А.П. Волкова, Л.С. Головка, І.М. Губанова, В.С. Дога, О.І. Жидкова, І.В. Заблудської, Т.В. Калінеску, О.Н. Ковальова, Р.О. Костирка, Н.С. Краснокутської, Є.В. Лапіна, Б.М. Мізюка, О.І. Олексюка, І.П. Отенко, О.О. Решетняка, І.М. Репіної, М.Н. Романова, М.В. Савченка, О.С. Федоніна, Н.Я. Шкроміда та ін.

Численна кількість публікацій у даному напрямку підкреслює актуальність цієї проблематики. Але, надаючи належне науковому доробку вчених, необхідно зазначити, що проблематика управління економічним потенціалом підприємств, у тому числі, підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, із урахуванням специфічних особливостей їх діяльності потребує подальших наукових розвідок.

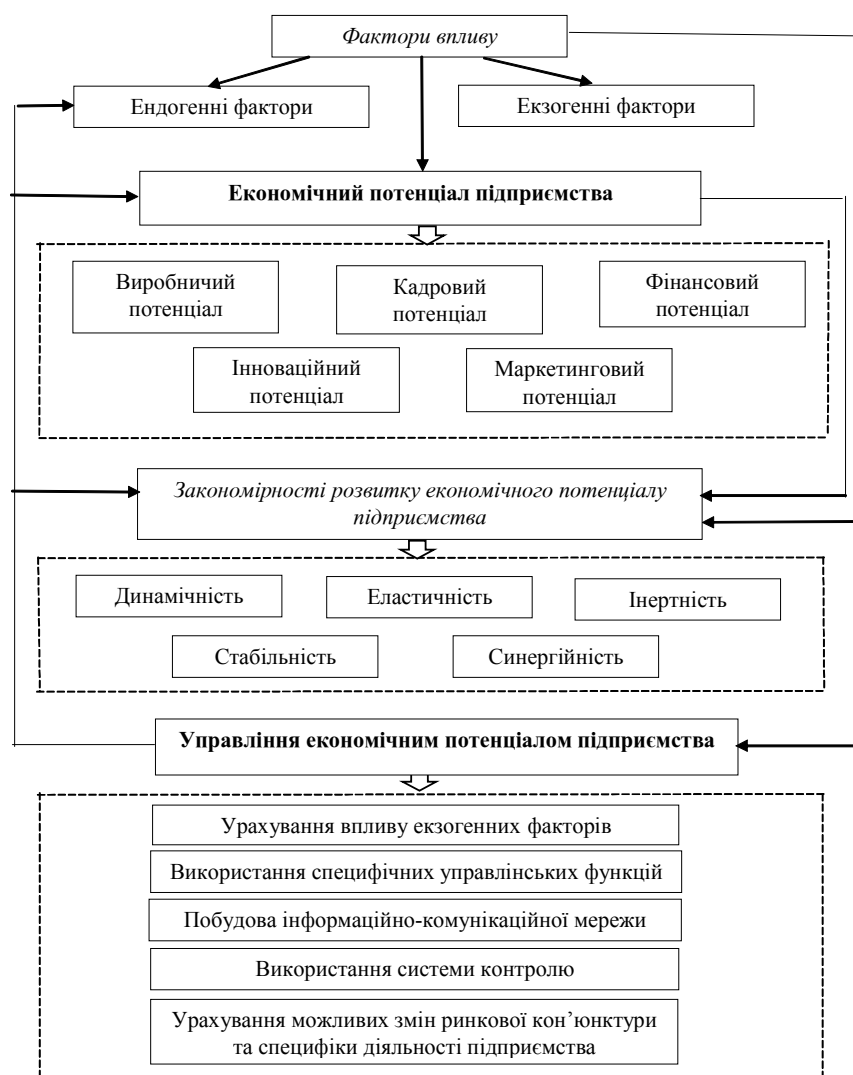
МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування напрямів управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою із урахуванням їх специфічних особливостей. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань: обґрунтувати розгляд економічного потенціалу як системи із притаманними йому специфічними особливостями з точки зору розгляду системи; виокремити складові управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під управлінням економічним потенціалом, на наш погляд, необхідно вбачати розроблення на основі системного підходу, обґрунтованої концепції формування, використання та нарощення економічного потенціалу підприємства, відповідно до поставленої мети та цілей функціонування підприємства.

При цьому економічний потенціал підприємств, у тому числі, підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, необхідно розглядати як певну систему, що представлена сукупністю її складових елементів, сума ефектів

Рис. 1. Представлення економічного потенціалу підприємства

Джерело: авторська розробка.

функціонування яких є меншою за ефект функціонування цілісної системи. До складових елементів, які можуть виступати окремими системами нижчого порядку, слід віднести: виробничу (основні засоби виробництва, матеріальні запаси та ін.), кадрову (персонал підприємства, його кваліфікація, досвід), фінансову (позиковий й власний капітал, інвестиційні можливості підприємства), інноваційну (проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, використання нових технологій, випуск нової інноваційної продукції), маркетингову (просування продукції на ринку, потенційний попит на продукцію підприємства, частка ринку) складові.

Як і будь-якій іншій системі економічному потенціалу підприємства притаманні горизонтальні та вертикальні взаємозв'язки та відносини, що виникають між її складовими елементами

в системі та за її межами, до яких можна віднести: виробничі, фінансові, економічні, господарські, юридичні, технологічні, інноваційні, інформаційні тощо. Економічний потенціал підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою як і будь-яка інша система знаходиться під впливом екзогенних та ендогенних факторів, під дією яких відбуваються зміни в його розвитку, а також йому притаманні такі властивості, як: цілісність, складність, адаптивність, ієрархічність тощо.

Економічний потенціал підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою дає можливість отримання ефективного відтворення та стабільного розвитку підприємств, а також ринкових переваг на ринку за рахунок виявлення резервів розвитку та перетворення потенціалу на ресурс. Задіяння економічного потенціалу підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою полягає у забезпеченні ефективного використання певних інструментів управління з метою отримання конкурентоспроможного функціонування підприємства. Представлення економічного потенціалу підприємства подано на рисунку 1.

Ефективність задіяння економічного потенціалу підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою визначається не тільки його зростаючими показниками, що характеризують діяльність підприємств, а й можливостями раціонального та одночасного використання всіх наявних ресурсів, а також нарощення потенціалу підприємства. Для цього необхідно застосовувати управління економічним потенціалом на системній основі із розробленням та підпорядкуванням стратегічних завдань та цілей розвитку підприємства. Ми погоджуємося із думкою Н.С. Педченко, що "управління економічним потенціалом підприємства є систематичною, динамічною, плановою і комплексною діяльністю щодо забезпечення стратегічної життєдіяльності шляхом гармонійної узгодженості дії "ресурси, спроможності, інновації" [6, с. 219].

Економічному потенціалу підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою як певній системі притаманні принципи закономірності, властивості функціонування, а саме [3, с. 103; 4, с. 86; 5, с. 37]:

- динамічність — проявляється у кількісних та якісних змінах як у структурі потенціалу та його складових елементах, так і у динамічних змінах показників підприємства;

- еластичність — економічний потенціал як система має цілеспрямовану властивість адаптуватися до змін;

- інертність щодо змін;

- на економічний потенціал впливає велика кількість ендегенних та екзогенних факторів, але найчастіше ці зміни проявляються не миттєво, а з певним часовим лагом, а також ці зрушення можуть проявлятися досить тривалий й невизначений час;

- стабільність — системі властиве прагнення до встановлення порушеної стабільності, збалансованості та рівноваги в цілому;

- синергійність — сукупність ефекту від функціонування економічного потенціалу як системи в результаті впливу на один із його складових елементів дає синергійний ефект, що є незрівняним із початковим ефектом його складових.

Для ефективного управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою важливою умовою є не тільки врахування специфіки складових елементів економічного потенціалу, а також і його специфічних властивостей з урахуванням поставлених цілей та завдань підприємства та постійних змін під впливом ендегенних та екзогенних факторів.

Для ефективного управління економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою необхідно [1, с. 24; 2, с. 73; 7, с. 385]:

- по-перше, як уже відзначалось, урахування впливу екзогенних факторів, які впливають як на економічний потенціал так і на діяльність підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, що дає можливість за рахунок більш швидкого реагування на зміни, які виникли під дією зовнішніх факторів, розробити заходи щодо задіяння економічного потенціалу та забезпечує не тільки утримання існуючого стану підприємства, а й отримання нових перспектив для підприємства;

- по-друге, на основі аналізу поточного стану функціонування підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою та прогнозування його розвитку в майбутньому управ-

ління економічним потенціалом повинно базуватися на здійсненні певних специфічних управлінських функцій, а саме: розроблення програми комплексного планування та управління економічним потенціалом підприємства для забезпечення найбільш повного та ефективного використання наявного потенціалу підприємства та нарощення його в майбутньому;

- по-третє, побудова інформаційно-комунікаційної мережі на підприємствах торгівлі сільськогосподарською технікою для урахування прийняття управлінських рішень щодо задіяння та нарощення економічного потенціалу;

- по-четверте, використання системи контролю за виконанням управлінських рішень щодо задіяння та нарощення економічного потенціалу підприємства;

- по-п'яте, урахування можливих змін ринкової кон'юнктури та специфіки діяльності підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою при прийнятті управлінських рішень.

Так, наприклад, для підприємств, що здійснюють торгівельну діяльність сільськогосподарською технікою для управління економічним потенціалом підприємства необхідно враховувати такі особливості:

- прогнозування можливого попиту споживачів у сільськогосподарській техніці із урахуванням технологічних процесів та нарощення економічного потенціалу торгівельного підприємства за рахунок пропонування найновітніших пропозицій на ринку у даному напрямі;

- урахування природно-кліматичних умов конкретного регіону із аналізом посівних культур даної території та їх сівобігом;

- розширення послуг підприємства за рахунок запропонування споживачу різноманітних технологічних послуг, що супроводжують продаж сільськогосподарської техніки, а саме: транспортування сільськогосподарських машин до місця споживача, передпродажне та післяпродажне обслуговування сільськогосподарських машин тощо;

- розрахунки можливої кількості запитів споживачів на різноманітні марки сільськогосподарської техніки із урахуванням зносу техніки споживачів та їх купівельної спроможності;

- зміни у якості обслуговування споживачів за рахунок підвищення кваліфікації персоналу та використання інформаційних ресурсів тощо.

ВИСНОВКИ

Отже, проведене дослідження економічного потенціалу підприємства дає можливість стверджувати, що його необхідно розглядати як систему із складовими елементами (виробничої, кадрової, фінансової, інноваційної, маркетингової), якій притаманні закономірності, властивості функціонування системи, а саме: динамічність, еластичність, інертність, стабільність та синергійність. Як і будь-якій іншій системі економічному потенціалу підприємства притаманні горизонтальні та вертикальні взаємозв'язки та відносини, що виникають між її складовими елементами в системі та за її межами.

Під управлінням економічним потенціалом підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою, на наш погляд, необхідно вбачати розроблення на основі системного підходу обґрунтованої концепції формування, використання та нарощення економічного потенціалу підприємства відповідно до поставленої мети та цілей функціонування підприємства із урахуванням впливу екзогенних та ендогенних факторів. Ефективне використання економічного потенціалу підприємств торгівлі сільськогосподарською технікою впливає не тільки на підвищення прибутковості та досягнення фінансової стабільності підприємств, а й на можливий перехід підприємства на нову більш прогресивну стадію економічного розвитку підприємства.

Подальших наукових розвідок вимагають питання удосконалення методичного підходу щодо оцінювання ефективності задіяння та формування економічного потенціалу підприємства, а також оцінювання змін в управлінні економічним потенціалом на результати діяльності підприємства.

Література:

1. Ажаман І.А. Теоретичне обґрунтування сутності та властивостей потенціалу підприємства / І.А. Ажаман, О.І. Жидков // Економіка та держава. — 2018. — №2. — С. 22—26.
2. Божанова О. В. Управління економічним потенціалом підприємств: теоретичний аспект / О.В. Божанова // Вісник економіки транспорту і промисловості. — № 30. — 2010. — С. 71—77.
3. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. пос. / Круш П.В. та ін. — К.: Центр учбової літератури. — 2008. — 206 с.
4. Калінеску Т.В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток: моногр. / Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовська,

О.Д. Кирилов. — Луганськ: Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2007. — 272 с.

5. Краснокутська Н.С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження: моногр. / Н.С. Краснокутська. — Х.: Харк. держ. Ун-т харчування та торгівлі, 2010. — 247 с.

6. Педченко Н.С. Концептуальні підходи до формування і використання потенціалу розвитку підприємства в системі стратегічного управління / Н.С. Педченко // Науковий вісник полтавського університету економіки і торгівлі. — № 6 (51), — Ч. 1. — 2011. — С. 220—228.

7. Шкроміда Н.Я. Комплексна оцінка економічного потенціалу суб'єктів господарювання / Н.Я. Шкроміда // Економічний аналіз: Зб. наук праць. — Тернопіль: Економічна думка. — Тернопіль: ТНУ, 2011. — Вип. 9. — Ч. 1. — С. 383—386.

References:

1. Azhaman, I.A. (2018), "Theoretical substantiation of the essence and properties of the enterprise potential", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 22—26.
2. Bozhanova, O.V. (2010), "Management of economic potential of enterprises: theoretical aspect", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 30, pp. 71—77.
3. Krush, P.V. (2008), *Vnutrishnij ekonomichnyj mekhanizm pidprijemstva* [Internal economic mechanism of the enterprise], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
4. Kalinesku, T.V. (2007), *Stratehichnyj potentsial pidprijemstva: formuvannia ta rozvytok* [Strategic potential of the enterprise: formation and development], Vyd-vo SNU im. V. Dalia, Luhansk, Ukraine.
5. Krasnokuts'ka, N.S. (2010), *Potentsial torhovel'noho pidprijemstva: teoriia ta metodolohiia doslidzhennia* [Potential of trade enterprise: theory and methodology of research], *Kharkivs'kyj derzhavnyj universytet kharchuvannia ta torhivli*, Kharkiv, Ukraine.
6. Pedchenko, N.S. (2011), "Conceptual approaches to the formation and use of the potential of enterprise development in the system of strategic management", *Naukovyj visnyk poltavs'koho universytetu ekonomiky i torhivli*, vol. 6, no. 51, pp. 220—228.
7. Shkromida, N.Ya. (2011), "Integrated assessment of economic potential of economic entities", *Ekonomichnyy analiz*, vol. 9, no. 1, pp. 383—386.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2019 р.